

Samsjuklighetsdelegationen

om genomförandet av samsjuklighetsreformen

Zophia Mellgren

Länschefsnätverket Dalarna 29 januari 2026

Bakgrund

Stärk beroendevården

”Personer med missbruksproblematik och beroendesjukdom ska ges en sammanhållen vård och behandling.

Ansvar ska ligga på regionerna och en långsiktig plan ska arbetas fram för en bättre beroendevård i hela landet.

Stöd till närstående och barn behöver utvecklas, bland annat genom stödlinjer.

Socialtjänstens ansvar för stöd i vardagen, till exempel i form av boende, sysselsättning och hjälp att utveckla egna resurser, ska kvarstå.”

Beroendevården och insatserna till personer med samsjuklighet ska stärkas

- Personer med samsjuklighet i form av skadligt bruk eller beroende och annan psykiatrisk diagnos är en särskilt utsatt grupp som behöver samordnade insatser från flera aktörer och som möter den enskildes hela situation.
- I enlighet med inriktningen i Tidöavtalet ska beroendevården stärkas.
- Det innefattar en **genomgripande reform** av samhällets insatser för personer med samsjuklighet, som också **förutsätter ett förändrat huvudmannaskap** för vård och behandling till personer med skadligt bruk eller beroende.
- **Regeringen avser att gå vidare med ett lagstiftningsarbete** för att insatser till personer med samsjuklighet ska stärkas.

Källa: Budgetprop. 2024/25:1 Utgiftsområde 9, sid 96

Samsjuklighetsdelegationen inrättades 17 januari 2025

Uppdraget

Biträda Regeringskansliet (Socialdepartementet) i arbetet med att genomföra en reform för mer samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet i form av skadligt bruk eller beroende och annan psykiatrisk diagnos eller närliggande tillstånd.

Uppdraget delredovisades den 31 mars 2025

Uppdraget ska delredovisas den 31 mars 2026 och slutredovisas senast den 15 december 2027.

Samsjuklighetsdelegationen
Martin Färnsten, Utredare
Zophia Mellgren, Ämnessakkunnig
Linda Funk, Ämnessakkunnig

Utgångspunkten för delegationens arbete är förslagen i dessa betänkanden:

Från delar till helhet

En reform för behovsanpassade personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet (SOU 2021:93, SOU 2023:5)

God Tvångsvård

Trygghet, säkerhet och rättssäkerhet i psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård (SOU 2022:40)

Det betyder dock inte att alla förslag kommer att genomföras, eller att de genomförs exakt på det sätt som utredningen föreslog...

Målbilder för vård och stöd ur ett patient- och brukarperspektiv

2026-01-29

Tidig hjälp med psykisk ohälsa och skadligt bruk

Stöd och vård som är lätt att hitta, komma i kontakt med och som är tillgänglig när jag behöver den

Tillgång till fungerande behandling och möjlighet att välja utifrån det som passar mig

Stöd och vård som hänger ihop som en helhet

Inte bli utestängd från stöd och vård och få hjälp med både beroende och psykisk ohälsa

Bli lyssnad på, få förståelse och bli behandlad med samma respekt som andra

Bli stärkt i min egen förmåga att hantera min situation och ha inflytande över min vård och omsorg

En fungerande vardag och ett meningsfullt sammanhang

En person som jag kan lita på och som följer med i hela processen

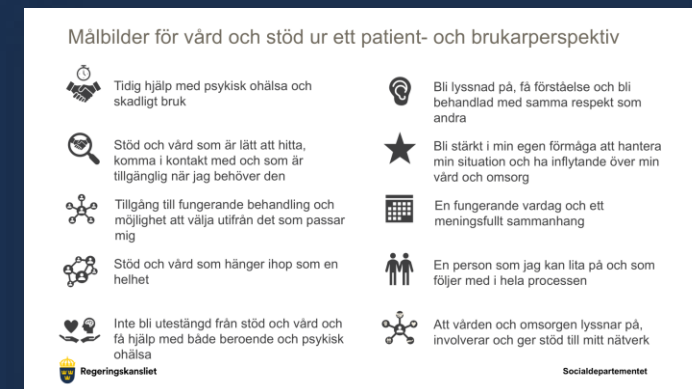
Att vården och omsorgen lyssnar på, involverar och ger stöd till mitt nätverk

Regeringskansliet

Sammanfattning av utredningens förslag – En reform med tio bärande delar

1. Tydligare ansvarsfördelning - regionen ansvar för all behandling
2. Samordnad behandling
3. Mer fokus på skadereducerande insatser
4. Perspektivförskjutning till socialtjänstens kärnuppdrag
5. Hälso- och sjukvårdens ansvar på HVB
6. Samordnad vård- och stödverksamhet
7. Vikten av personligt stöd
8. Stärkt brukarinflytande och minskad stigmatisering
9. Uppföljning med målbilderna i fokus
10. Behovsanpassad tvångsvårdslagstiftning

Missbruk

Skadligt bruk
och beroende

Stigma

Samsjuklighetsdelegationens uppdrag och arbete

Delegationens verksamhet

2026-01-29

1. Analysarbete

- Juridiska analyser
- Konsekvensanalyser och kostnadsberäkningar
- Nuläge i kommuner och regioner
- Behov av myndighetsuppdrag

OBS! Preliminärt

2. Förändrad lagstiftning i två steg

- Proposition 1 (april 2026): Tydligare ansvarsfördelning och ny struktur (lag) för samverkan m.m.
- Proposition 2 (2027/28): Tvångsvårdsfrågor (LVM/LPT m.m.)

3. Dialog med berörda aktörer

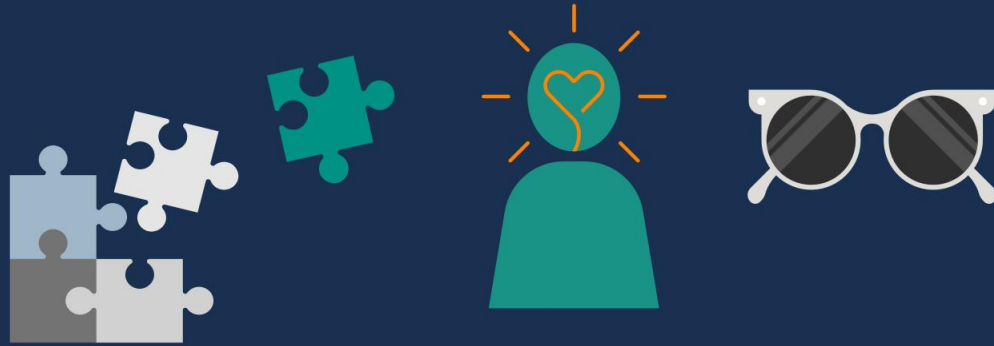
- Politiska delegationer och beredningar inom SKR
- Nätverk av tjänstepersoner inom SKR och systemet för kunskapsstyrning
- Myndigheter och organisationer

Aktuellt på området

Från delar till helhet – samsjuklighetsreformen – Det handlar (också) om livet

Vision

Ett samhälle som främjar en god och jämlik psykisk hälsa i hela befolkningen, och där ingen bör hamna i en så utsatt situation att den enda utvägen upplevs vara självmord

Övergripande mål

- Förbättrad psykisk hälsa i hela befolkningen
- Färre livsförloade i suicid
- Minskade påverkbara skillnader i psykisk hälsa
- Minskade negativa konsekvenser på grund av psykiatriska tillstånd

Delmål

- Ökat fokus på att stärka psykiskt välbefinnande och psykisk hälsa som resurs för individ och samhälle
- Ökade investeringar i barn och unga för en god psykisk hälsa genom hela livet
- Ett inkluderande och hållbart arbetsliv som främjar psykisk hälsa
- Ett inkluderande samhälle med delaktiga invånare
- Vård och omsorg som möter patienters och brukares behov
- Stärkt suicidpreventivt arbete
- Stärkt kunskapsutveckling inom området psykisk hälsa och suicidprevention

Delmål 4: Ett inkluderande samhälle med delaktiga invånare

Detta är särskilt prioriterat:

- Motverka stigmatisering och diskriminering av personer med psykisk ohälsa.
- Utveckla det professionella bemötandet i offentliga verksamheter som möter personer med psykisk ohälsa eller suicidalitet.
- Utveckla insatser för grupper med förhöjd risk för psykisk ohälsa.
- Stärka förutsättningarna för psykisk hälsa bland samer.
- Utveckla sociala aktiviteter och socialt stöd.
- Utveckla goda och hållbara livsmiljöer och tillgången till friluftsliv.

Delmål 5: Vård och omsorg som möter patienters och brukares behov

Detta är särskilt prioriterat:

- Utveckla ledarskapet inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten.
- Arbeta för att grundläggande kunskap om psykisk ohälsa och suicidalitet finns i hälso- och sjukvården samt inom tandvården och socialtjänsten.
- På ett ändamålsenligt sätt öka patient- och brukarinflytande i vården och omsorgen.
- Utveckla hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens hälsofrämjande och förebyggande arbete.
- Förbättra tillgängligheten till vård- och stödinsatser för jämlik vård och omsorg.
- Utveckla och öka uppföljning och utvärdering av insatser till patienter och brukare.
- Utveckla en effektiv samverkan som har patienters och brukares behov i centrum.
- Utveckla stödet till anhöriga och andra närstående till personer med psykiatriska tillstånd samt till efterlevande.
- Arbeta för en trygg och meningsfull heldygnsvård med tvångsvård som främjar återhämtning.

#strategiförpsyiskhälsa

Delmål 6: Stärkt suicidpreventivt arbete

Detta är särskilt prioriterat:

- Fånga upp personer i svåra livssituationer tidigt för att minska sociala och riskfaktorer kopplade till suicid och suicidförsök.
- Tillhandahålla en säker vård och omsorg vid risk för suicid.
- Samordna insatser vid akuta händelser.
- Minska stigmatiseringen och öka kunskapen om suicidalitet.
- Utveckla stödet till personer som har begått suicidförsök, anhöriga vid suicid efterlevande efter suicid.

Överenskommelse psykisk hälsa – prioriterade områden

Genomförandet av nationella strategin

- Handlingsplaner
- Brett strategiskt samarbete
- Kunskapsbaserade insatser VIP och Vårdförlopp

Insatser som främjar psykisk hälsa och förebygger psykisk ohälsa bland barn och unga

- Psykiska funktionsnedsättningar
- ANDTS m.m.

Utvecklade insatser för personer med komplexa behov med särskilt fokus på samsjuklighet och psykiatrisk heldygnsvård, tvångsvård och rättspsykiatrisk vård

Stärkt suicidpreventivt arbete

- Omhändertagandet
- Kunskap, Uppföljning, Kvalitet, Anhörigstöd

ÖK psykisk hälsa –
Särskilt fokus på utvecklade insatser för personer med komplexa behov med särskilt fokus på samsjuklighet och psykiatrisk heldygnsvård, tvångsvård och rättspsykiatrisk vård

Tillgång till vårdplatser

Motverka behovet av tvångsåtgärder

Upprätta eller anpassa befintliga gemensamma samverkansavtal för utskrivning

Stärka samverkan för att främja en god vård och en socialtjänst med god

Särskilt uppmärksamma åtgärder inför och vid utskrivning från den rättspsykiatriska vården

Utveckla arbetssätt, såsom genom integrerade team, verksamheter eller behandlingsmetoder, för att kunna möta komplexa behov

Stärka stödet till anhöriga till personer med komplexa behov

Regeringskansliet

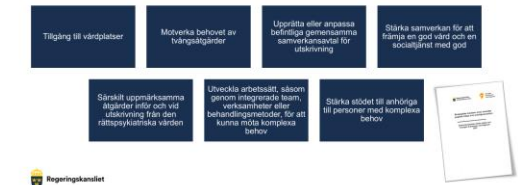
Satsningar som pågår

- Nationell strategi – ÖK SKR
- Tillgänglighet BUP
- Psykisk hälsa primärvård
- VUP
- Suicidprevention
- Stöd till omställning nya SoL

#strategiförpsyiskhalsa

ÖK psykisk hälsa –
Särskilt fokus på utvecklade insatser för personer med
komplexa behov med särskilt fokus på samsjuklighet och
psykiatrisk heldygnsvård, tvångsvård och rättspsykiatrisk vård

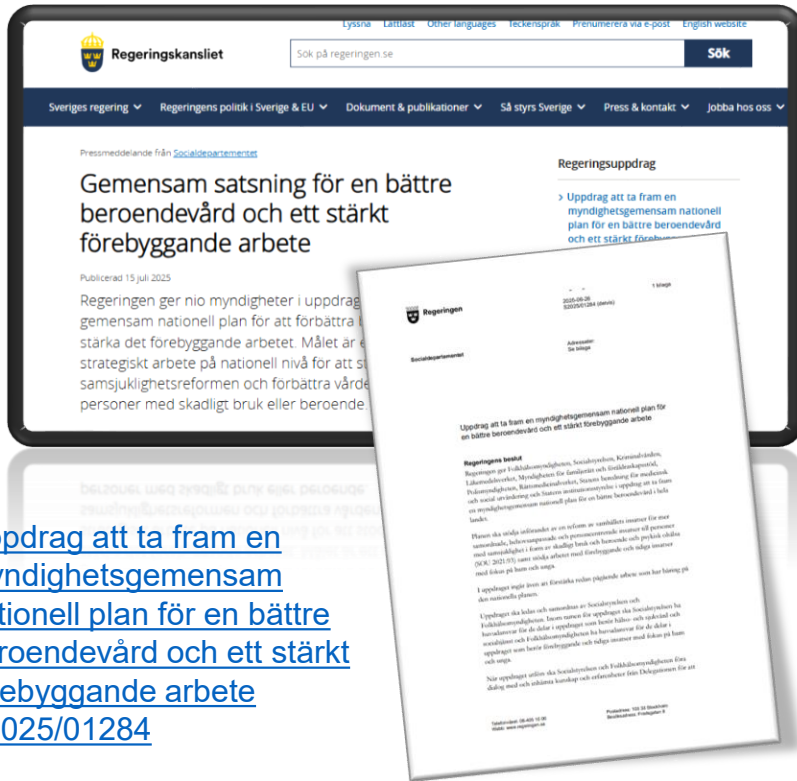

Öka platser för självmord inläggning

Öka antalet vårdplatser

[Uppdrag att ta fram en myndighetsgemensam nationell plan för en bättre beroendevård och ett stärkt förebyggande arbete S2025/01284](#)

Myndighetsgemensam plan för en bättre beroendevård och ett stärkt förebyggande arbete

Syfte

Planen har två huvudsakliga syften, att bidra till:

- ett **stärkt förebyggande** arbete och tidiga insatser, särskilt riktat mot **barn och unga**
- en **bättre beroendevård i hela landet**, med fokus på att **stödja genomförandet av samsjuklighetsreformen** (SOU 2021:93)

Uppdraget ges till 9 myndigheter:

2025-11-11

3

Socialstyrelsen

Folkhälsomyndigheten

Regeringskansliet

BP 2026
22/9

[Se och lyssna på
presskonferensen](#)

Reform av vård och stöd vid skadligt bruk beroende och samsjuklighet

2025-11-12

Samsjuklighetsreformen

- Förberedande insatser och för att stödja reformen
- 50 miljoner kr avsätts 2026
- 400 miljoner kr/år beräknas under fem år 2027-2031

Nationell plan för beroendevården

- Stödja genomförandet av planen och insatser
- 18 miljoner kr 2026

Dialog och erfarenhet från andra

Vanliga kommentarer, frågor, medskick vid dialogerna

2026-01-29

Fortfarande viss avvaktan från politiska företrädare i kommuner och regioner – kommer det verkligen bli av? Inga formella beslut är ju fattade...

Stort intresse och höga förväntningar på att reformen nu äntligen blir av

Primärvården behöver komma på banan

Viktigt att få besked om ekonomin – Hur blir det med reglering – skatteväxling/inte? Hur mycket pengar blir det?

Äntligen - en efterlängtd reform, särskilt för målgruppen men också från profession och tjänstemän. Viktigt att det skapas förutsättningar för genomförandet.

Det är viktig att det verkligen blir tydligt vem som ska göra vad – vilka insatser ska socialtjänsten sluta göra och sjukvården börja göra/utöka

Hur blir det med tillgängligheten och tillgång till behandling?

Vad kan kommuner och regioner göra redan nu?

- **Omställning till nära vård** och omsorg inom området skadligt bruk och beroende
- **Stegvisa insatser** till barn-unga-vuxna-äldre med psykiska besvär/psykiatriska tillstånd
- **Utveckling av sammanhållen vård och omsorg** – process och samarbete, SIP tex
- **Utveckling av personcentrerad vård och omsorg**
- **Utveckling av sociala stödinsatser** – boendeformer, boendestöd, sysselsättning och arbete, stöd till närstående
- **Kultur- och attitydförändring**, motverka stigma, stärka brukarinflytande
- **Inventering och kartläggning - GAP**
 - målgruppen
 - kompetensbehov för att bättre möta och behandla personer med skadligt bruk beroende
- **Implementering av kunskapsbaserade insatser** vid skadligt bruk beroende
 - Integrerade verksamheter och arbetssätt
 - Vård- och stödsamordning – ACT, FACT tex
 - Öka tillgängligheten till LARO, psykologisk och psykosocial behandling/rehabilitering
 - Arbetsinriktad rehabilitering – IPS
 - Bostad först
 - Delat beslutsfattande

Tack för mig!

Zophia Mellgren

Zophia.Mellgren@regeringskansliet.se

